Ministerie van Justitie en Veiligheid

De minister van Justitie en Veiligheid

Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving
Directie Veiligheid en Bestuur

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Datum
3 oktober 2024

Ons kenmerk
5380106

nota

Beleidsreactie WODC-onderzoek naar intimidatie middels wettelijke middelen

1. Aanleiding

Intimidatie van lokale politieke ambtsdragers en lokale ambtenaren is een groeiend probleem. Naast klassieke vormen van agressie en intimidatie (bijvoorbeeld bedreiging), zijn er signalen over een nieuw fenomeen. Het intimideren van politieke ambtsdragers en ambtenaren door te procederen, bijvoorbeeld door aangifte te doen bij de politie tegen een wethouder of door de burgemeester civielrechtelijk aansprakelijk te stellen. Om zicht te krijgen op dit fenomeen is het WODC gevraagd om onderzoek te doen naar de reikwijdte van dit probleem en de mogelijke oplossingen hiervoor. Het onderzoek is op 20 november 2023 naar de Kamer verzonden, waarbij beloofd is een beleidsreactie na te zenden.

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om bijgevoegde beleidsreactie aan de Kamer toe te zenden.

3. Kernpunten

Het WODC geeft aan dat het recht om te procederen een groot goed is binnen een rechtstaat. U onderschrijft dit.

Daarnaast doet het WODC de volgende aanbevelingen

1) Vraag binnen de gangbare aanpak voor agressie en intimidatie aandacht voor intimidatie middels wettelijke middelen.
2) Verleen juridische kennis en bijstand aan personen en organisaties die hier zelf niet in kunnen voorzien.
3) Decentrale overheden kunnen meer inzetten op het aangaan van het wederzijdse gesprek met de burger. Dit kan juridisering voorkomen.
4) Pak intimidatie middels wettelijke middelen op binnen het lokale niveau, bijvoorbeeld via de "lokale driehoek" van gemeente, OM en politie.
5) Volg de ontwikkeling van het fenomeen door het te monitoren.

Kort gezegd komt het antwoord per aanbeveling op het volgende neer:

1) Dit antwoord heeft de volgende onderdelen:
   a. Voor ambtenaren is er een norm opgesteld, genaamd "Stop Agressie Samen". Daarin staan afspraken om agressie en intimidatie te voorkomen. Ook voor het fenomeen van intimidatie middels wettelijke middelen zal aandacht worden gevraagd.

   b. Bij intimidatie jegens een bestuurder wordt gezorgd dat deze er niet alleen voor staat. Het voorval kan worden besproken binnen de lokale driehoek en er kan een beroep worden gedaan op het Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur. BZK verstuurt hierover in Q1 een Voortgangsbrief.
2) Momenteel verkent een kwartiermaker of en hoe een steunpunt binnen het RIEC/LIEC-bestel kan worden geïmplementeerd. Het doel is om gemeenten te ondersteunen met specialistische juridische kennis en ondersteuning bij de ondermijningsaanpak.
3) Er is een *interbestuurlijk netwerk maatschappelijke onrust*, dat ondersteuning biedt aan het lokaal bestuur bij het vormgeven en voeren van dergelijke gesprekken. Tevens werkt het deelprogramma Burgergerichte Overheid van JenV aan dejuridisering en de-escalatie door in te zetten op een informele aanpak.
4) Het advies van de onderzoekers wordt overgenomen. Dat betekent dat het vraagstuk zich niet leent voor nieuwe landelijke generieke maatregelen en moet steunen op de reeds bestaande regionale, landelijke en in het bijzonder lokale aanpak.
5) Het advies wordt overgenomen. Er zal worden gekeken naar een manier om dit fenomeen te monitoren.

Cijfermatige context:
Het rapport geeft per onderwerp aan hoe de deelnemers aan de uitvraag op de vragenlijst hebben gereageerd. Dit gebeurt in percentages. Er staat bijvoorbeeld dat 10% van de ambtenaren aangaven in enigerlei mate te maken te hebben gehad met intimidatie door wettelijke middelen. Hierbij merken de onderzoekers op dat er vanwege de lage respons in dit onderzoek sprake kan zijn van selectiebias en hierdoor een overschatting ontstaat, omdat mensen die een negatieve ervaring hebben, sneller reageren.

In totaal reageerden 604 van de 4.436 bevraagde decentrale politieke ambtsdragers (13,6%) en van de 18.692 "overheidsmedewerkers" hebben er 1.155 gereageerd (6,2%). Dat betekent dat van de 18.692 ambtenaren die de uitvraag hebben ontvangen, er ongeveer 116 expliciet hebben aangegeven te maken te hebben gehad met intimidatie door wettelijke middelen, ongeveer 1.039 aangaven van niet en 17.537 helemaal niets hebben laten horen.

4. Toelichting

4.1 Politieke context
Via de VNG zijn twee gemeenten geconsulteerd. De eerste gemeente ziet in het onderzoek de bevestiging van hun visie dat een hoge frequentie en hoeveelheid van procedures frustrerend werkt en 'zand in de machine' van de overheid kan strooien. DRB wijst er hierbij echter op dat het aantal beroepszaken daalt. In de beleidsreactie wordt tegemoetgekomen aan de wens van de gemeente om te spreken over de juridische last die gemeenten ervaren. De tweede gemeente vroeg bij de consultatie aandacht voor de impact van intimidatie op de persoonlijke levenssfeer. Om hieraan tegemoet te komen zijn tekstdelen hierover toegevoegd.

4.2 Krachtenveld
Bij de adviezen 1, 3 en 5 lopen reeds initiatieven binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Daarnaast valt onderdeel 2 binnen het programma Weerbaar Bestuur waar JenV met BZK aan werkt. De

reactie op deze onderdelen is afgestemd met BZK. Ten aanzien van onderdeel 4 is DGO meegenomen bij de beantwoording, omdat er een criminele component aan zit. Ten aanzien van de opmerking met betrekking tot het belang van procederen is afstemming gezocht met DRB.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving
Directie Veiligheid en Bestuur

Datum
3 oktober 2024

Ons kenmerk
5380106